

PROCOPIE STRAT — COMBATANT DIN PRIMUL RĂZBOI MONDIAL

de ELENA ARTIMON

Între ofițerii ce s-au distins în luptele purtate în timpul războiului pentru întregirea neamului se numără și colonelul Procopie Strat, fiu al meleagurilor băcăuane¹.

Procopie Strat s-a născut la 29 martie 1889 în satul Roșiori, comuna Poienile de Jos, fostul județ Roman, dintr-o familie de țărani simpli². După terminarea cursurilor școlii primare din satul natal, urmează liceul la Roman, apoi dovedind înclinații către armată va urma o școală militară.

În anul 1911 activează ca soldat în cadrul Regimentului 16 Suceava, iar de la 1 octombrie îl întâlnim ca elev al Școlii militare de infanterie³.

Fire ambițioasă, cinstită, corectă, devotată total cauzei poporului, iubitor de țară și dornic s-o apere oricând, Procopie Strat urcă cu ușurință treptele erarhiei militare. Înaintat sublocotenent la 23 iunie 1913 în Regimentul 16 Suceava, locotenent la 1 iulie 1916, căpitan la 1 septembrie 1917 în cadrul aceluiași regiment, apoi la 24 noiembrie 1923 maior în cadrul Regimentului 83 Infanterie și Corpului 6 Armată, el avea să ajungă în ianuarie 1934 locotenent-colonel în cadrul acelorași unități militare, iar în iunie 1938 colonel în cadrul Batalionului 6 „Vinători de munte”⁴.

În momentul izbucnirii primului război mondial Procopie Strat se afla în cadrele armatei și a luat parte în calitate de comandant de oști la luptele pentru întregirea neamului. În acest război, jertfa — este rănit în luptele de la Cirstiște-Români și la Coșna-Tg. Ocna⁵ — și vitejia colonelului Strat, nu au fost singulare. Ele s-au împlinit generalizate

1 Toată documentația (actele de naștere, căsătorie, deces, foaia matricolă, brevete, ordine și medalii, fotografii, corespondență, uniforme militare etc.) referitoare la colonelul Procopie Strat se află în colecția Muzeului județean de istorie și artă Bacău, inventariate la nr. 410-434, 813-822, 19 970-19 984 și 25 301-25 304. Aceste obiecte au ajuns la muzeul băcăuan, datorită bunăvoinței tovarășului Tiberiu Rebreanu, fratele mai mic al scriitorului Liviu Rebreanu și al martirului din 1917 Emil Rebreanu, căruia îi mulțumim și pe această cale. Procopie Strat a fost cumnat cu frații Rebreanu ca urmare a căsătoriei lui cu Maria-Ludovica Rebreanu în mai 1919.

2 Muzeul județean de istorie și artă Bacău. *Colecția de documente*, inv. 417. În prezent localitatea Roșiori este centru de comună și face parte din județul Bacău.

3 *Idem*, inv. 416.

4 *Ibidem*.

5 *Idem*, i 431.

pe toate cîmpurile de bătăie, la fiecare pas, în orice atac și la orice rezistență. *Ordinul Mihai Viteazul, cl. III-a* i-a fost conferit ca o răsplată supremă pentru toate luptele purtate cu bărbăție, adăugîndu-i-se alor-

Fig. 1. — Procopie Strat în grad de lt. colonel.

cîtorva ordine și medalii primite pînă atunci. Astfel, Înaltul Decret cu nr. 1 264/25 martie 1920 prin care i s-a conferit lui Procopie Strat ordinul militar *Mihai Viteazul, cl. III-a*, preciza următoarele „Dorind a răsplăti meritele locotenentului Strat Procopie, din Regimentul 16 Infanterie, pentru vitejia și avîntul cu care și-a condus compania în luptele de la Kick Racos, Szt. Myhaly (Transilvania), Edera, Goioasa, Piscul cu Pini, Buturugeni și Gișteni, în 1916. S-a distins în mod deosebit în lupta de la Edera și Goioasa, cînd fiind cu compania în avangardă, a atacat pe vrăjmaș cu impetuozitate, i-a cucerit pozițiile și a capturat peste 500 prizonieri și material de război, în luptele de la Piscul cu Pini, cînd fiind înconjurat de inamic a rezistat cu îndrîjire pe poziție, respingînd atacurile vrăjmașului timp de 48 de ore, pînă la sosirea trupelor de aju-

tor cu care atacind a cucerit Piscul cu Pini, precum și în luptele de la Gișteni, unde contraatacând pe inamic, cade rănit în fruntea unității ce o comanda⁶ (fig. 1/2).

Procopie Strat a fost un comandant sever, dar totodată un bun camarad față de cei cinstiți și iubitori de țară. În mijlocul furtunii și prin ploaia de gloanțe el trecea obișnuit călare, în fruntea unității sale, dindu-i râsuflu de epopee românească până la victorie, chiar și în ceasul cînd a fost rănit. Nu s-a cruțat deloc. A egalat sufletele ostașilor cu sufletul său și așa făcînd nu a pierdut nici o luptă din cele 25 pe care le-a purtat⁷. În toiul luptelor îmbărbăta ostașii și lupta cot la cot cu ei. Întotdeauna el a prețuit virtuțile soldatului și a crezut în posibilitățile lui uriașe de jertfă pe cîmpul de luptă.

Sincer, îndatoritor, Procopie Strat ardea în foc pentru un camarad ca să-l ajute. Nu lăsa pe cel căzut în prăpastie, îl ridica dîndu-i suflet și inimă.

Prin tot ce a făcut în slujba patriei și poporului din seva căruia se trage a demonstrat calitățile ce-i sînt proprii unui ostaș român.

Pentru faptele de eroism și abnegație săvîrșite în timpul războiului de întregirea neamului, precum și pentru activitatea desfășurată în cadrul armatei după terminarea războiului, colonelului Procopie Strat i-au fost conferite numeroase ordine, medalii și decorații⁸, dintre care amintim următoarele⁹: ordinul „*Steaua României*” cu spade în gradul de cavaler¹⁰ (fig. 1/1), ordinul „*Coroana României*” cu spade în gradul de ofițer¹¹, ordinul militar „*Mihai Viteazul*” cl. a III-a¹² (fig. 1/2), crucea de război italiană „*Merito di Guerra*”¹³ (fig. 1/3), „*Crucea comemorativă a războiului 1916—1918*” (fig. 1/4), furajera „*Steaua României*”¹⁴, ordinul „*Steaua României*” în grad de ofițer¹⁵ și altele¹⁶.

După terminarea războiului, Procopie Strat (în mai 1919 se căsătorește cu Maria-Ludovica Rebreanu și se va stabili pînă la sfîrșitul vieții în Ardeal) își continuă activitatea pe tărîmul militar în cadrul Regimentului 83 Infanterie și al Batalionului 6 „*Vînători de munte*” din Beiuș în calitate de comandant de oști.

Datorită calităților sale, a fost apreciat și iubit nu numai de militari, dar și de toți civilii, fiind bun animator al vieții spirituale și culturale românești.

6 *Idem*, inv. 428.

7 *Idem*, inv. 410-434, 813-822.

8 Ordinile, medalile și decorațiile sînt inventariate la numerele 19974-19984.

9 Am enumerat în ordinea anilor cînd au fost primite, respectiv 1918, 1919, 1920, 1921, 1922, 1931 și 1940.

10 *Colecția de documente*, inv. 426/19976.

11 *Idem*, inv. 427/19977.

12 *Idem*, inv. 428/19974.

13 *Idem*, inv. 429/19975.

14 *Idem*, inv. 431/19979.

15 *Idem*, inv. 432.

16 *Idem*, inv. 434.

17 Mai amintim me „*Peleș*” și „*Semnul onorific*”

„*Victoriei*”.

1

2

3

4

Fig. 2. — Insemne militare care au aparținut col. Pr. Strat :
 1. Ordinul „Steaua României” ; 2. Ordinul „Mihai Viteazul” cl. a
 III-a ; 3. Crucea de război Italiană „Merito di Guerra” ; 4.
 Crucea de război 1914-1918

În presa vremii au apărut o serie de articole în care se făceau aprecieri la adresa colonelului Procopie Strat. Astfel, în articolul „*Un om și un militar*”¹⁸ printre altele se precizează că: „În timpul războiului de întregire a neamului, moldoveanul Strat, la Oituz, la Govora, Piscul cu Pini a rămas stîncă de granit în cele mai cumplite bătălii, în fruntea companiei și batalionului său...”

Ceea ce a făcut pe Valea Uzului sint fapte de eroism legendar. Și a fost răsplătit așa cum se răsplătesc cei aleși. O cruce i s-a pus pe piept și o pelerină de cavaler al ordinului „Mihai Viteazul” îi flutura pe umeri în zilele mari, de sărbătoare națională, iar cîteva străzi îi poartă numele.”

Dar nu după prea mult timp de la terminarea primei conflagrații mondiale, deasupra Europei începuseră să plutească din nou nori negri amenințători pentru destinele popoarelor care cu atîtea jertfe își întregiseră hotarele și-și dobîndise o oarecare independență. Începînd din deceniul al doilea al secolului XX, fascismul capătă teren tot mai larg pe întreg continentul european. Ca urmare acestei situații atmosfera din Europa era foarte încordată. România, datorită bogățiilor sale naturale și poziției strategice pe care o ocupa în această parte a continentului european, a devenit mai mult ca oricînd, 1939—1940, un obiectiv foarte important în planurile de expansiune ale Germaniei. Dar țara noastră era vizată nu numai de Germania ci și de Ungaria hortistă, care urmărea cucerirea Transilvaniei.

Pămîntul nostru străbun trebuia apărut cu orice preț. Armata trebuia să-și facă datoria.

În această situație de încordare și colonelul Procopie Strat trebuia să fie din nou prezent la datorie, acolo unde țara îl chema. Va pleca din Beiuș să-și facă datoria, tot așa cum și-a făcut-o și altădată. Dar plecarea lui a fost regretată de toți cei care l-au cunoscut. Spicuim doar cîteva aprecieri din partea diverselor persoane, care i-au adresat scrisori colonelului Procopie Strat, regretînd plecarea acestuia din Beiuș. „Noi știm că armata este oricînd gata de datorie și nu caută unde și în ce împrejurări este chemată să se jertfească pentru neam și țară. Urmînd acestei eroice și sfinte chemări plecați dintre noi, care eram atît de fericiți vîzînd pe reprezentantul armatei în Beiuș, unul din cei mai vrednici, cum dădea impuls, puneă suflet și viață în toate manifestările vieții românești din această veche cetățuie a sufletului românesc”¹⁹, sau „...sentimentele dvs. de patriotism și românism, au fost pentru mine izvoare vii de energie, de curaj și imbolduri de creații... Dumneavoastră mi-ați dat cele mai curate imagini artistice, iar sentimentele și căldura patriotică din cîntecele mele sint izvorite din focul

¹⁸ Nu putem spune cu exactitate în ce ziar a apărut acest articol, deoarece nouă ne-au parvenit doar fragmente de ziar. Știm doar că articolul menționat a apărut într-un ziar din 8 iulie 1940, de bună seamă ziar local ce apărea în Ardeal, și e dedicat colonelului Procopie Strat cu prilejul împlinirii vîrstei de 50 ani.

¹⁹ Scrisoarea este datată la 23 aprilie 1940 și e semnată de directorul liceului român unit „Samuil Vulcan” din Beiuș. Colecția de documente, Inv. 422.

sufletului dvs...”²⁰, iar un subaltern preciza că „...ați fost întotdeauna cu mîna largă alinînd dureri și suferințe, ori punînd piatră de temelie unde era nevoie”²¹. Așadar colonelul Procopie Strat a trebuit să plece împreună cu unitatea pe care o comanda — Batalionul 6 „Vinători de munte” — să apere hotarele țării.

Dar împotriva voinței poporului român, în urma odiosului Dictat de la Viena din 29/30 august 1940, partea de nord a Transilvaniei a fost alipită Ungariei horticiste.

Acest act necugetat a lovit puternic întreaga suflare românească, care a protestat vehement împotriva nedreptății făcute poporului nostru.

Îată deci că, eroul din primul război mondial, după ce a văzut atîtea jertfe în anii 1916—1918 și cînd era convins că nația română își va desfășura o viață liniștită în granițele ei firești, se afla din nou în fața unei situații foarte dureroase pentru țara și neamul din seva căruia se trăgea. La aflarea acestei triste vești, colonelul Procopie Strat a fost lovit groaznic în mîndria lui de român, a suferit enorm.

Caracterizîndu-l și arătîndu-i indignarea față de această nedreptate făcută poporului român, ziarul „România nouă” din 19 aprilie 1941 scria următoarele: „Colonelul Procopie Strat arăta la întoarcerea din zona respectivă ca un om pierdut. Lovitura ce a primit-o țara noastră l-a rănit adînc de tot. La toate s-ar fi așteptat, dar la asta nu. Cum, dînsul care a cunoscut urgia blestemată a calvarului din Moldova, unde românii s-au bătut pe viață și pe moarte să fie nevoit acum să asiste la sfîșierea hotarelor noastre, fără să-i fie îngăduit a ridica spada împotriva celor ce ne-au izbit cu spada? Să de-a ordin flăcăilor săi să părăsească în mîinile dușmanilor meleagurile pentru care au singerat atît moșii și strămoșii noștri? Asta nu! Nu putea să o înțeleagă. Și într-un moment dat, se gîndi să rămînă pe loc împotriva tuturor ordinelor, orice s-ar întîmpla. Dar își aduse numai decît aminte cît de mult prețuiește în ostire executarea ordinului primit. Și dînsul e un ostaș desăvîrșit, deci nu poate face altfel”²².

Puțin timp după acest trist eveniment din istoria poporului nostru și ca un protest împotriva politicii duse de regimul burghezo-moșieresc, la 31 ianuarie 1941, colonelul Procopie Strat demisionează din cadrul armatei, trecînd ca ofițer în rezervă.

Ultimii ani ai vieții și-i petrece la Cluj, apoi la Sibiu, unde dealtfel este înmormîntat.

Modestia ce l-a caracterizat întotdeauna, l-a îndemnat ca în ultimele clipe ale vieții, cînd era în toate facultățile mintale, să ceară să fie înmormîntat cît mai simplu, în rînd cu soldații, fără pompă și onoruri deosebite²³. Profesorul Mihai Pop de Bruchental, care i-a dedicat

²⁰ Scrisoare din 24 aprilie 1940, semnată de prof. Mihai Pop de Bruchental. Colecția de documente, inv. 422.

²¹ Scrisoare tot din 24 aprilie 1940 semnată de un subaltern (semnătură indescriabilă). Colecția de documente, inv. 422.

²² Idem, inv. 818.

²³ Idem, inv. 818.

cîntecul „Poemul Deșteptării”, îl caracteriza în articolul S-a frînt un falnic stejar astfel: „Și-a iubit țara pînă la sacrificiu, și-a stimat prietenii și camarazii ca pe frații lui, și-a iubit ostașii și subalternii ca un părinte, pe copiii săraci și nevoiași i-a ocrotit ca un tată; la datorie, deși, a fost comandant, a fost primul, iar de la serviciu a plecat ultimul; a fost exemplu de conștiinciozitate și cinste; a fost aspru dar

Fig. 4. — Brevete militare prin care i-au fost acordate col. Pr. Strat ordine, medalii și decorații.

drept, crud și nemilos cu cei răi, dar blînd și milos cu ostașii buni și demni”²⁴.

Frămîntat de gînduri nobile pentru patria străbună, pentru destinele de libertate și dreptate ale poporului român, cînd putea încă să mai trăiască ca să se bucure de libertatea deplină pentru care a luptat

²⁴ Ziarul „Glasul Bihorului”, 1943, p. 4, inv. 813.

atît de mult, la vîrsta de 54 de ani, colonelul Procopie Strat moare, s-au ca să folosim cuvintele unui camarad „se prăbuseşte ca un stejar a cărui coroană era deopotrivă admirată de oameni şi bătută de furtuni, dar ale cărui rădăcini erau înfipte adînc în inimile tuturor celor care l-au cunoscut şi iubit”²⁵.

PROCOPIE STRAT UN COMBATANT DE LA PREMIÈRE GUERRE MONDIALE

— Résumé —

Dans cet article l'auteur présente quelques témoignages documentaires sur un combattant de la première guerre mondiale, le colonel Procopie Strat, habitant du département de Bacău.

Pour son héroïsme et sa abnégation accomplis pendant la guerre et pour son activité déployée dans l'armée, le colonel Procopie Strat a reçu des nombreux ordres, médailles et decorations, parmi les quelles : l'ordre „Steaua României”, „Coroana României”, „Mihai Viteazul”, cl. III-e, la croix comemorative de la guerre de 1916—1918, la croix de la guerre „Merito di Guerre”, etc.

Comme attitude du protest contre le Dictat de Vienne, Procopie Strat a démissionné de l'armée en janvier 1941, et peu temps après il est mort à l'âge quand il pouvait encore lutter pour la liberté et l'indépendance de son pays.

LEGENDES DES FIGURES

Fig. 1. — Procopie Strat en grade de lieutenant-colonel.

Fig. 2. — Des distinctions militaires qui ont appartenu au colonel Pr. Strat : 1. L'ordre „L'étoile de la Roumanie” ; 2. L'ordre „Michel Le Brave” III éme classe ; 3. La croix de guerre italienne „Merito di guerra” ; 4. La croix comemorative de la première guerre mondiale 1916—1918.

Fig. 3. — Des brevets militaires par quels ont a accordé au colonel Pr. Strat des ordres, des médailles et des distinctions.

Fig. 4. — Des brevets militaires par quels ont a accordé au colonel Pr. Strat des ordres, des médailles et des distinctions.

²⁵ Idem, în articolul „A murit colonelul Procopie Strat”.